

«L'ARTISTA VA A L'ESCOLA»: UNA EXPERIÈNCIA D'EDUCACIÓ ARTÍSTICA A TARRAGONA

SALVADOR MIRANDA GUARDIOLA

Tècnic de Joventut de l'Ajuntament de Tarragona
i Màster en Gestió Cultural per la UOC
salvadormirandaguardiola@gmail.com

RESUM

El projecte «L'artista va a l'escola» neix el 2015 sota el paraigua del centre d'art El Teller de Llum amb la intenció de vincular l'art contemporani local amb els centres educatius de primària i secundària del municipi de Tarragona. Les coordinadores del projecte posen en contacte artistes del territori amb els col·legis i instituts per tal de dissenyar conjuntament processos educatius transversals des de la pintura, l'escultura, l'audiovisual, el teatre i la música.

PARAULES CLAU

Art contemporani; centres educatius; Tarragona; arts

ABSTRACT

The project 'L'artista va a l'escola' began in 2015 under the auspices of the art center El Teller de Llum with the intention of connecting local contemporary art with primary and secondary schools of the municipality of Tarragona. The project coordinators put local artists in touch with colleges and institutes in order to jointly design transversal educational processes including painting, sculpture, audiovisual, theater and music.

KEYWORDS

Contemporary art; educative centre; Tarragona; arts

1. Introducció

El projecte «L'artista va a l'escola» neix l'any 2015 impulsat per l'antic centre d'art de Tarragona, El Teler de Llum, amb la intenció de vincular l'art contemporani local amb els centres educatius de primària i secundària del municipi. Les coordinadores del projecte, professores de secundària, posen en contacte artistes del territori amb les escoles i els instituts per tal de dissenyar conjuntament processos educatius transversals des de la pintura, l'escultura, l'audiovisual, el teatre, la música...

Es tracten temes propers a l'alumnat, com l'assetjament escolar (Escola Torreforta), el silenci (Escola Pax), el reciclatge (Institut Pons d'Icart), la identitat individual (Institut Martí i Franquès) o la història del barri (Institut Campclar).

Figura 1. 'Memòria compartida', treball de Núria Rion a l'Institut Campclar (2016)

Des d'un punt de vista curricular, l'apreciació dels referents culturals propers i el desenvolupament de l'expressió artística s'observen, per començar, en els objectius i les competències generals d'etapa, tal com s'indica en els decrets 119/2015 (educació primària) i 187/2015 (educació secundària). Pel que fa a les competències de l'àmbit pròpiament artístic, el projecte «L'artista va a l'escola» les contempla pràcticament totes, amb especial atenció al desenvolupament dels llenguatges gràfics i plàstics.

Quant a la metodologia, en una primera visita l'artista convidat presenta breument la seva trajectòria, obre el diàleg i, seguidament, es concreta el projecte a desenvolupar a partir d'un esborrany previst i les opinions de docents i alumnat. En la segona i tercera visites s'analitza el progrés del treball i es decideixen les accions futures. En una última visita, artista, docents i alumnat valoren el resultat del treball i comparteixen allò après. El docent, amb ajuda de les coordinadores, documenten les diferents fases de treball amb fotografies, vídeo i qüestionaris i redacten un informe final.

El projecte presenta algunes de les pautes de barem de l'ensenyament artístic indicades per Anne Bamford (2009), com la participació de persones creatives, la responsabilitat compartida amb l'alumnat, l'atenció a l'entorn immediat, el treball en equip, la potenciació del debat, l'exposició pública o la utilització de recursos locals.

2. Inicis

Després d'anys de mobilitzacions i demandes, finalment es va crear l'any 2011 el Centre d'Art de Tarragona, CA, adjudicat per concurs a un equip dirigit per Cèlia del Diego (actualment directora del centre d'art La Panera, de Lleida) i especialitzat en mediació. Finançat al 50 % entre la Generalitat i l'Ajuntament de Tarragona, i en un context de crisi econòmica, la Generalitat no va aportar la seva quantitat el 2012 i el centre va acabar tancant el 2013 sense haver pogut desenvolupar el seu programa (Filella, 2014). El 2014 va néixer un nou centre d'art, El Teler de Llum, dirigit pel tècnic municipal de cultura Jordi Abelló. La seva consigna va ser "tot l'espai per a l'art": durant dos anys va treballar per aproximar l'art contemporani a la quotidianitat. Llocs habitualment no considerats entorns artístics de referència comptaren amb la participació d'artistes, exposicions i esdeveniments culturals de tota mena, que permeteren que col·lectius d'edats i interessos diferents interactuessin amb els artistes més actuals.

És en aquest context que neix el projecte "L'artista va a l'escola", el febrer de 2015. El 2016, davant un canvi de color polític a la regidoria de Cultura, El Teler de Llum va ser clausurat, però "L'artista va a l'escola" va trobar aixopluc a partir del 2017 gràcies a l'Institut Municipal d'Educació

de Tarragona (IMET), i durant dos anys va sumar el finançament de la Universitat Rovira i Virgili, amb la concessió dels ajuts Pont per a projectes educatius. Actualment, un tercer centre d'art es comença a perfilar amb el Tinglado 2 del Moll de Costa com a espai expositiu.

3. Característiques

“L'artista va a l'escola” té referents a Catalunya, com “En residència” (A Bao A Qu, Barcelona) o “Bòlit Mentor” (Bòlit, Girona), però és un projecte innovador a Tarragona. Fins ara les relacions entre educació i cultura es desenvolupaven als serveis pedagògics del Museu d'Art Modern, el Museu Nacional Arqueològic o CaixaFòrum, però sempre amb la visita a un equipament com a objectiu i sense arribar al nivell de penetració a les aules i simbiosi amb el sistema educatiu de “L'artista va a l'escola”.

Es conviden artistes plàstics del territori a crear situacions d'ensenyament i aprenentatge a partir de la seva pròpia obra, comptant amb la complicitat de docents i alumnat d'educació primària, secundària i batxillerat, segons el cas. El projecte vol apropar les aules als llenguatges artístics contemporanis de la mà dels seus creadors i creadores, que esdevenen guies durant els processos de treball. Cap projecte està completament delimitat a priori, sinó que preveu un espai de llibertat perquè siguin els participants els qui acabin de definir les línies d'actuació. Es pretén generar contextos educatius que propiciïn el pensament creatiu i el gaudi d'infants i joves a través de l'expressió artística. La visita de l'artista estableix un pont entre l'aula i el món exterior (Alsina, Giráldez, Abad, 2012). “L'objectiu principal és posar en pràctica processos de creació contemporània a les aules, fent servir l'educació artística de manera transversal, interdisciplinària, considerant-la no només com a eina d'expressió personal sinó també com a matèria de recerca, reflexió i mediació social” (Salvat, Valero, 2017).

L'avaluació es duu a terme mitjançant la metodologia de la triangulació de dades (Álvarez Méndez, 2001), en què els tres vèrtexs els formen el professorat, els artistes i l'autoavaluació de l'alumnat. En la sessió final de cada projecte, els tres posen en comú les seves vivències i conclusions, que es poden consultar al blog *L'artista va a l'escola*. Aquest és el testimoni,

per exemple, de l'artista Maite Serna: «La primera sessió va ser la més difícil i descontrolada, però no va ser negativa, al contrari, em va fer veure que la meua feina allà podia ser molt enriquidora, però que caldria un esforç extra per part meua. Recordo que aquell dia vaig plorar una mica, a causa de la tensió que vaig passar. L'última sessió vaig tornar a plorar, però aquest cop d'alegria, per tot el que els nois i les noies van ser capaços de mostrar-nos, de mostrar-se a ells mateixos i d'ensenyar-me a mi. Crec que ha estat una de les experiències més enriquidores de la meua vida» (<artistavaalescola.wordpress.com>).

La proposta ajuda a establir contacte entre la comunitat educativa i la comunitat artística. L'artista que visita el centre educatiu aporta dinàmiques que trenquen amb la rutina i desperta l'interès i la motivació de l'alumnat. El recull d'accions didàctiques, consultable al blog educatiu, pot servir d'exemple per als docents que vulguin aprofundir en les metodologies artístiques com a eines educatives. Cada any, a més, durant el mes de febrer, un resum dels projectes duts a terme al llarg del curs escolar es mostra en forma d'exposició a l'Espai Jove Kesse, fet que facilita la visibilitat d'aquesta iniciativa i l'accés a la feina feta.

Figura 2. Exposició anual a l'Espai Jove Kesse (2015)

Les dues coordinadores del projecte són Eloisa Valero i Thais Salvat. Valero és llicenciada en Belles Arts, professora del batxillerat artístic de

l'Institut Antoni de Martí i Franquès de Tarragona i professora associada del Departament de Pedagogia de la Universitat Rovira i Virgili. Salvat també és llicenciada en Belles Arts i professora d'arts plàstiques de batxillerat i ESO de l'Institut Torreforta, a més d'escultora.

En aquests projectes d'educació a través de les arts (Bamford, 2009) és important el doble perfil artístic i pedagògic. Aquest doble perfil es dona en les coordinadores i també en molts dels artistes que han participat al projecte. Així, Sílvia Iturria, Núria Rion, Manel Margalef o Àlvar Calvet són també docents de l'Escola d'Art i Disseny de Tarragona (EADT), mentre que Joan Rioné i Armand han estat premiats pels seus contes il·lustrats infantils i juvenils publicats a l'editorial Piscina, un petit oceà.

En qualsevol cas, com diu Celso Seabra (Carbó, 2016), tots i totes, coordinadores, docents i artistes, tenen en comú un interès per treballar amb nous llenguatges i processos que donin més sentit a la pràctica educativa.

4. Línies de futur

“L'artista va a l'escola” s'emmarcava inicialment en l'estratègia del centre d'art El Teler de Llum, que volia difondre l'art contemporani a través de noves maneres de mostrar-lo, com ara fent intervencions a l'espai públic, als entorns laborals i també a les escoles. L'Institut Municipal d'Educació (IMET) ha adoptat els últims anys el projecte per evitar-ne la desaparició (<www.tarragona.cat/educacio/activitats-i-programes-de-suport/lartista-va-a-lescola>).

Últimament, el Museu d'Història de la ciutat ha fet possibles els tallers de fotografia i patrimoni impartits des de «L'artista va a l'escola» per Ram Giner i Laura Rodríguez, activitat que es desenvolupa dins del programa del Festival Internacional de Fotografia SCAN. A més, el Centre de Recursos del Tarragonès fa costat a la línia de formació dels docents de primària i secundària amb l'oferta del curs «L'artista va a l'escola» dins del Pla de Formació de Zona, curs que ja porta tres edicions i que imparteixen els artistes convidats en els projectes educatius ja desenvolupats.

Les dues coordinadores del projecte, Salvat i Valero, posen en contacte els centres educatius amb els artistes i compten amb el suport de les assessores d'arts plàstiques de l'IMET. S'encarreguen del seguiment de

les activitats que es duen a terme i actualitzen el blog educatiu amb la incorporació de cada nova experiència viscuda. Finalment, comissarien l'exposició del resum de les activitats cada mes de febrer a l'Espai Jove Kesse. Tot plegat des del convenciment que l'educació artística és una disciplina unificadora de totes les altres, un eix vertebrador que tant pot ser un instrument de recerca com d'expressió i comunicació d'idees i, donat el cas, de transformació social.

Bibliografia

- AGIRRE, I. (2005). *Teorías y prácticas en educación artística*. Barcelona: Octaedro.
- ÁLVAREZ MÉNDEZ, J. M. (2001). *Evaluar para conocer, examinar para excluir*. Madrid: Morata.
- ALSINA, P; GIRÁLDEZ HAYES, A.; ABAD, J. (2012). *La competencia cultural y artística: 7 ideas clave*. Barcelona: Graó.
- BAMFORD, A. (2009). El factor ¡Wuuu! El papel de las artes en la educación. Barcelona: Octaedro.
- Decret 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments d'educació primària (DOGC, núm. 6900, de 26 de juny de 2015).
- Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments d'educació secundària obligatòria (DOGC, núm. 6945, de 28 d'agost de 2015).
- CARBÓ RIBUGENT, G. (2016). *L'assignatura pendent. Converses sobre educació, política i cultura*. Girona: Accent.
- FILELLA, C. (21/03/2014). «El centre d'art de Tarragona, sota mínims». *El Punt Avui*.
- «L'artista va a l'escola. Un projecte educatiu de l'IMET» [blog]. <artistava-alescola.wordpress.com>.
- SALVAT, T. i VALERO, E. (2017). «L'artista va a l'escola». *Artiga*, 32, 16.